

Лекція №8.

Макроекономічна нестабільність економічного розвитку.

План

1. Циклічність економічного розвитку. Теорії і види економічних циклів..
2. Зайнятість населення. Поняття безробіття. Рівень безробіття..
3. Інфляція: сутність, причини, наслідки.

Актуалізація теми

Узагальненим проявом збалансованості розвитку національної економіки є *макроекономічна рівновага* як збіг величин сукупного попиту і сукупної пропозиції. Але **економіка не є назавжди сталим утворенням**. Існують такі дві групи передумов макроекономічної нестабільності:

зовнішні, або екзогенні (природні, воєнно-політичні та ін.);

внутрішні, або ендогенні, насамперед циклічність розвитку.

Основні проблеми теми, на які слід звернути увагу

Причини і суть макроекономічної нестабільності економічного розвитку, причини і прояви безробіття та інфляції, а також прояв макроекономічної нестабільності в сучасній Україні.

Економічні терміни та категорії: циклічність, економічний (або діловий) цикл, криза, депресія, пожвавлення, підйом, зайнятість, безробіття, «*інституційне населення*», економічно активне населення, економічно пасивне населення, безробіття, рівень безробіття, фрикційне, структурне і циклічне безробіття, природний рівень безробіття, фактичний рівень безробіття, інфляція, відкрита (явна) інфляція, пригнічена (*прихована*) інфляція, повзуча інфляція, галопуюча інфляція, гіперінфляція, інфляція попиту, інфляція витрат, сеньораж.

1. Циклічність економічного розвитку. Теорії і види економічних циклів.

Характерною рисою ринкового господарства є циклічність економічного розвитку. **циклічність** - це форма розвитку економіки як єдиного цілого, рух від однієї макроекономічної рівноваги до іншого. Циклічність можна розглядати як один із способів саморегулювання ринкової економіки. Економіка розвивається через відхилення від тренда у вигляді спадів і підйомів економічної кон'юнктури .

Економічний (або діловий) цикл (business cycle) являє собою періодичні спади і підйоми в економіці, коливання ділової активності (періодичні коливання рівнів зайнятості, виробництва і цін). Можна виділити дві екстремальні точки циклу: 1) точку *піку* (Peak), відповідну максимуму ділової активності; 2) точку *дна* (Trough), яка відповідає мінімуму ділової активності (максимальному спаду). Тому цикл можна розділити на дві фази (рис.6.1. (А)): 1) *фазу спаду або рецесії* (Recession), яка триває від піку до дна. Особливо тривалий і глибокий спад носить назву *депресії* (Depression). Не випадково криза 1929-1933 отримав назву Великої Депресії; 2) *фазу підйому або пожвавлення* (Recovery), яке триває від дна до піку.

Існує й інший підхід, при якому в економічному циклі виділяють чотири фази циклу: криза, депресія, поживлення, підйом.

Проміжок часу між двома точками, що знаходяться на однакових стадіях циклічних коливань, називається **періодом циклу**.

Загальне уявлення про макроекономічну динаміку дає дослідження економічних (ділових) циклів. Економічний цикл (цикл ділової активності) – це періодичний підйом або спад фактичного ВВП на фоні загальної тенденції до зростання.

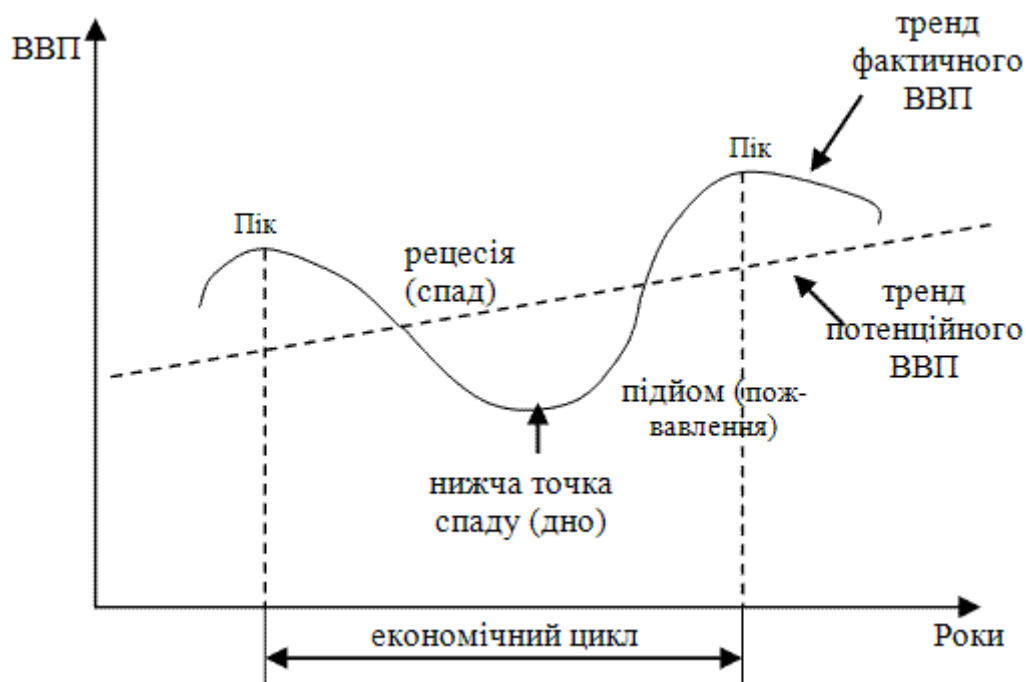

Рис. 1. Графік фаз економічного циклу

Економічний цикл характеризується періодичним зростанням та падінням ділової активності, яке проявляється у формі невідповідності взаємопов'язаних показників – темпу економічного зростання, інфляції, рівня безробіття. В загальному вигляді економічний цикл – це результат коливання різних показників економічної активності (темлів зростання ВВП, загального обсягу продажів, загального рівня цін, рівня безробіття, завантаження виробничих потужностей тощо).

Основний фазою економічного циклу є *криза*, в ході якого відновлюються порушені пропорції суспільного виробництва. Для кризи характерні такі ознаки: зростання маси нереалізованої продукції; скорочення кредиту; підвищення позичкового відсотка; зниження курсу акцій і т.д. Все це обумовлює знецінення капіталу і стримування підприємницької діяльності, що призводить до падіння прибутку, кризи неплатежів, а часто і банкрутства. Криза триває до тих пір, поки суспільство не вичерпає товарні запаси, після чого знову з'являється і підтримується товарний попит. Під час кризи розоряються неефективні господарства, залишаються на ринку найбільш сильні виробники, які здатні швидко наповнити ринок товарами, коли в цьому виникає потреба.

На такій фазі економічного циклу як *депресія* падіння ВВП і збільшення безробіття істотно сповільнюються, обсяг інвестицій близький до нуля. Тому в цей період економіка характеризується застоєм у виробництві, млявістю торгівлі, наявністю великої маси вільного грошового капіталу. Разом з тим в економіці формуються окремі точки зростання, пов'язані, як правило, з появою нової

продукції. Через певний час економічна система долає нижчу точку, звану западиною, і починається поживлення.

На стадії *поживлення* рух усіх економічних показників змінює напрямок: дохід і зайнятість знову починають зростати. Підприємці починають поступово розширювати виробництво. Це викликає попит на фактори виробництва, який відповідно визначає додатковий попит на споживчому ринку. Збільшення росту виробництва призводить до того, що його обсяги досягають до кризового рівня. Коли підприємства доводять обсяг виробництва до вищої точки, досягнутої в попередньому циклі, то починається економічний підйом.

В процесі *підйому* триває оновлення основного капіталу і збільшення виробничих потужностей. Посилюється інвестиційний і споживчий попит, що сприяє зростанню сукупного пропозиції. Відповідно ростуть ціни і доходи, а безробіття, навпаки, скорочується. Активізується діяльність з цінними паперами. На цьому етапі збільшується попит на кредит.

Однак в певний момент господарюючі суб'єкти припиняють оновлювати основний капітал і скорочують попит на інвестиційні товари. Разом з тим інші учасники ринку, не пов'язані з інвестиційним комплексом, продовжують збільшення обсягів продукції. В результаті розширення виробництва починає обганяти попит, і економіка входить в нову кризу.

Головним індикатором фаз циклу виступає показник темпу економічного зростання (rate of growth - g), який виражається у відсотках. Якщо відсоткове збільшення ВВП країни в поточному році в порівнянні з минулим більше, то має місце зростання економіки, її підйом, якщо менше, то спад, тобто насправді не темп зростання (growth), а темп приросту ВВП.

Виділяють різні види циклів за тривалістю:

- *столітні* цикли, що тривають сто і більше років;
- «*Цикли Кондратьєва*», Тривалість яких становить 50-70 років і які названі на честь видатного російського економіста Н.Д.Кондратьєва, який розробив теорію «довгих хвиль економічної кон'юнктури»;
- *класичні цикли* (Перший «класичний» криза (криза надвиробництва) стався в Англії в 1825 р, а починаючи з 1856 р такі кризи стали світовими), які тривають 10-12 років і пов'язані з масовим оновленням основного капіталу, тобто обладнання (в зв'язку зі зростаючим значенням морального зносу основного капіталу тривалість таких циклів в сучасних умовах скоротилася);
- *цикли* тривалістю 2-3 роки.

Виділення різних видів економічних циклів засноване на тривалості функціонування різних видів фізичного капіталу в економіці. Так, столітні цикли пов'язані з появою наукових відкриттів і винаходів, які виробляють справжній переворот в технології виробництва (згадаємо, «століття пара» змінився «століттям електрики», а потім «століттям електроніки і автоматики»). В основі довгохвильових циклів Кондратьєва лежить тривалість терміну служби промислових і непромислових будівель і споруд (пасивної частини фізичного капіталу). Приблизно через 10-12 років відбувається фізичний знос устаткування (активної частини фізичного капіталу), що пояснює тривалість «класичних» циклів. В сучасних умовах першорядне значення для заміни обладнання має не фізичний, а його моральний знос, що відбувається в зв'язку з появою більш продуктивного, більш досконалого обладнання, а оскільки принципово нові технічні та технологічні рішення з'являються з періодичністю 4-6 років, то тривалість циклів стає менше. Крім того, багато економістів пов'язують тривалість циклів з масовим оновленням споживачами товарів тривалого

користування (деякі економісти навіть пропонують зараховувати їх до інвестиційним товарам, які закупаються домогосподарствами), що відбувається з періодичністю 2-3 роки.

У сучасній економіці тривалість фаз циклу і амплітуда коливань можуть бути самими різними. Це залежить, в першу чергу, від причини кризи, а також від особливостей економіки в різних країнах: ступеня державного втручання, характеру регулювання економіки, частки і рівня розвитку сфери послуг (невиробничого сектора), умов розвитку і використання науково-технічної революції.

Циклічні коливання важливо відрізнити від нециклічних коливань. Для економічного циклу характерно те, що змінюються всі показники, і що цикл охоплює всі галузі (Або сектора). нециклічні коливання відображаються:

- В зміні ділової активності лише в деяких галузях, що мають сезонний характер робіт (зростання ділової активності, наприклад, в сільському господарстві восени в період збору врожаю і в будівництві навесні і влітку і спад ділової активності в цих галузях взимку);
- В зміні лише деяких економічних показників (наприклад, різке зростання обсягу роздрібних продажів перед святами і зростання ділової активності у відповідних галузях).

2. ЗАЙНЯТИСТЬ НАСЕЛЕННЯ. ПОНЯТТЯ БЕЗРОБІТТЯ. РІВЕНЬ БЕЗРОБІТТЯ.

Забезпечення повної зайнятості належить до числа найважливіших цілей національної економіки, а безробіття є формою прояву нестабільності економічного розвитку.

безробіття - Соціально-економічне явище, при якому частина економічно активного населення не має робочого місця, що дає право на отримання доходу. Щоб визначити, хто такі безробітні, слід розглянути основні категорії населення країни. Населення країни з макроекономічної точки зору поділяється на дві групи: що включаються в чисельність робочої сили (економічно активне населення - L) і не включаються до чисельність робочої сили (NL):

$$POP = L + NL \quad (9.1)$$

До категорії **що не включаються в робочу силу** відносять:

а) **«Інституційне населення»** - Люди, що знаходяться на утриманні державних інститутів: діти до 16 років; пенсіонери; особи, які відбувають термін ув'язнення в тюрмах; люди, що знаходяться в психіатричних лікарнях і інваліди.

б) **економічно пасивні** люди - працездатні, але не зайняті в суспільному виробництві і не прагнуть отримати роботу: особи, які мають нетрудові джерела доходів; домогосподарки; студенти денного відділення; бродяги; люди, які припинили пошук роботи (шукали роботу, але зневірені її знайти).

До категорії «робоча сила» (**економічно активне населення**) Відносять людей, які працюватимуть можуть, працювати хочуть і роботу активно шукають. Загальна чисельність робочої сили ділиться на дві частини:

а) **зайняті** (Employed - E) - тобто мають роботу, причому неважливо, зайнята людина повний робочий день або неповний, повний робочий тиждень або неповний.

б) **безробітні** (Unemployed - U) - тобто не мають роботу, але активно її шукають. Пошук роботи є головним критерієм, який вирізняє безробітних від людей, які не включаються до робочу силу.

За визначенням МОП, **безробітний** - Це працездатна людина старше певного віку, не має роботи, шукає роботу і зареєстрований на біржі праці.

Таким чином, загальна чисельність робочої сили дорівнює:

$$L = E + U \quad (9.2)$$

Між категоріями «зайнятих», «безробітних» і «не включаються в робочу силу» постійно відбуваються переміщення. Частина зайнятих втрачає місце роботи, перетворюючись в безробітних. Деяка частка безробітних знаходить роботу, стаючи зайнятими. Частина зайнятих звільняється з роботи і залишає громадський сектор економіки (наприклад, виходячи на пенсію або стаючи домогосподаркою), а частина безробітних, зневірившись, припиняє пошуки роботи, що збільшує чисельність які не включаються до робочу силу. При цьому частина людей, не зайнятих в суспільному виробництві, починає активний пошук роботи (непрацюючі жінки; закінчивши вищі навчальні заклади студенти; схаменулися бродяги). Як правило, в умовах стабільної економіки, кількість людей, які втрачають роботу, дорівнює кількості людей, активно її шукають.

Основним показником безробіття є показник рівня безробіття.

Рівень безробіття (U) є відношенням чисельності безробітних до загальної чисельності робочої сили (суми зайнятих і безробітних), виражене у відсотках.

$$\text{Рівень безробіття} = \frac{\text{Безробітні}}{\text{Робоча сила}} \times 100\%$$

Розрізняють три **типи безробіття**:

Фрикційне безробіття зв'язана з пошуком роботи. Очевидно, що пошук роботи вимагає часу і зусиль, тому людина, що очікує, що шукає роботу, деякий час знаходиться в безробітного стані. Даний тип безробіття існує завжди, так як в той час, коли одні працівники знаходять бажані робочі місця, інші звільняються, шукають більш високооплачувану, престижну або цікаву роботу. Фрикційне безробіття визнається навіть в якійсь мірі бажаною, тому що отримання більш високооплачуваної роботи означає зростання доходів, більш раціональний розподіл трудових ресурсів, а отже, і більший обсяг реального національного продукту.

Структурне безробіття обумовлено структурними змінами в економіці, які пов'язані зі зміною галузевої структури економіки, причиною якого є науково-технічний прогрес. Ці зміни викликають падіння попиту на одні види професій і зростання попиту на інші, включаючи раніше не існували. Причина структурного безробіття - невідповідність структури робочої сили структурі робочих місць. Це означає, що люди, які мають професії, які не відповідають сучасним вимогам і сучасної галузевій структурі, будучи звільненими, не можуть знайти собі роботу.

Структурне безробіття більш тривала і дорога, ніж фрикційне безробіття, оскільки знайти роботу в нових галузях без спеціальної перепідготовки та перекваліфікації практично неможливо.

Циклічне безробіття - це безробіття, пов'язане з економічними циклами, і викликається економічним спадом. Тут скорочення сукупного попиту на товари і послуги викликає зменшення зайнятості і зростання безробіття.

Фрикційне та структурне безробіття є явище неминуче і *природне* (Тобто пов'язане з природними процесами в розвитку і русі робочої сили) навіть у високорозвинених економіках. Тому, якщо в економіці існує тільки фрикційна і структурна безробіття, а циклічне безробіття знаходиться на нульовому рівні, то це відповідає стану **повної зайнятості** робочої сили, а фактичний обсяг випуску в цьому випадку дорівнює потенційному.

Природний рівень безробіття -це такий рівень, при якому забезпечена повна зайнятість робочої сили. Це означає, що всі люди, які хочуть працювати, роботу знаходять. Природний рівень безробіття тому називають *рівнем безробіття при повній зайнятості*, А обсяг випуску, відповідний природному рівню безробіття, називають *природним обсягом випуску*. Так як повна зайнятість робочої сили означає, що в економіці існує тільки фрикційна і структурна безробіття, то природний рівень безробіття може бути розрахований як сума рівнів фрикційного і структурного безробіття:

Величина природного рівня безробіття змінюється з плином часу. Так, на початку 60-х років вона становила 4% робочої сили, а в даний час 6% - 7%. Причиною зростання природного рівня безробіття є збільшення тривалості часу пошуку роботи, що може бути обумовлено збільшенням розмірів і тривалості часу виплат допомоги з безробіття.

Фактичний рівень безробіття дорівнює сумі природного рівня безробіття і рівня циклічного безробіття:

$$U = U^* + U_{\text{цикліч.}}$$

Величина фактичного рівня безробіття може бути як більше (при спаді), так і менше (при бумі) природного рівня безробіття. Таким чином, при спаді має місце неповна зайнятість ресурсів, тому рівень циклічного безробіття є позитивну величину, а при бумі спостерігається свержзанятоість ресурсів, тому рівень циклічного безробіття - величина негативна.

Залежно від характеру прояву розрізняють відкриту безробіття, враховувати офіційною статистикою, і **приховану**, характеризується наявністю у виробництві зайвих робочих рук.

3. ІНФЛЯЦІЯ: СУТНІСТЬ, ПРИЧИНИ, НАСЛІДКИ.

Інфляція - від італійського слова «*Inflatio*», що означає «здуття», тобто переповнення каналів обігу надлишковими паперовими грошима, які не забезпечені відповідним зростанням товарної маси.

У реальному житті інфляція проявляється як підвищення загального рівня цін. Тому **інфляцію** визначають як стійку тенденцію зростання загального рівня цін.

*При постійному зростанні цін спостерігається зниження купівельної спроможності грошей. Під купівельною спроможністю (цінністю) грошей розуміють кількість товарів і послуг, яку можна купити на одну грошову одиницю. Якщо ціни на товари підвищуються, то на одну і ту ж суму грошей можна купити менше товарів, ніж раніше, тому цінність грошей падає. Тому **інфляцію** можна визначити як **процес знецінення грошей, або як образно кажуть, - ситуацію, коли дуже велика кількість грошей «полює» за меншою кількістю товару.***

Вимірювання інфляції. Головним показником інфляції виступає темп (або рівень) інфляції, який розраховується як процентне відношення різниці рівнів цін поточного і попереднього року до рівня цін попереднього року:

Таким чином, показник темпу інфляції характеризує не темп зростання загального рівня цін, а *темп приросту* загального рівня цін.

Показниками інфляції можуть служити також індекси роздрібних цін на окремі види товарів, індекс вартості життя, що характеризує динаміку вартості набору споживчих товарів і послуг.

Рівень інфляції показує, як змінилися ціни в економіці, і вимірюється з допомогою індексів цін (індексу споживчих цін, дефлятора ВВП тощо) як різниця між значенням цього індексу за певний період (у процентах) та 100%.

$PI = I_{sc} - 100\%$ (3.12), де:

PI – рівень інфляції;

I_{sc} – індекс споживчих цін.

Темп інфляції показує, як змінилася сама інфляція за певний період (прискорилась чи сповільнилась), і визначається за формулою:

$$\text{Темп інфляції} = \frac{\text{Індекс цін поточного р.} - \text{Індекс цін базового р.}}{\text{Індекс цін базового р.}} \times 100\%$$

Протилежним інфляції поняттям є дефляція, яка має місце, коли загальний рівень цін падає і купівельна спроможність грошей підвищується. Дефляція трапляється рідко.

Залежно від критеріїв виділяють різні види інфляції.

За формою прояву інфляції розрізняють: явну (відкриту) інфляцію і пригнічену (приховану) інфляцію.

- *Відкрита (явна) інфляція* проявляється в спостережуваному зростанні загального рівня цін.
- *Пригнічена (прихована) інфляція* має місце при жорсткому державному контролі над цінами, коли держава встановлює ціни на рівні нижче, ніж рівноважний ринковий

За темпами інфляції виділяють: помірну інфляцію, галопуючу інфляцію і гіперінфляцію.

- **повзуча (помірна) інфляція.** Для даного типу інфляції характерні невисокі темпи зростання цін (до десяти відсотків на рік). Повзуча інфляція властива більшості країн з розвинутою ринковою економікою і навіть вважається стимулом для збільшення обсягу випуску.
- **галопуюча інфляція.** Темп зростання цін за умов галопуючої інфляції становить від 10 до 40% в рік. Така інфляція стає трудноуправляемой і вважається серйозною економічною проблемою для розвинених країн.
- **гіперінфляція** вимірюється відсотками в тиждень і навіть в день, і рівень її становить понад 50% на місяць, або більше 1000% на рік. Гіперінфляція практично некерована, однозначного уявлення про те, як боротися з гіперінфляцією не існує.

Виходячи з характеру її причин інфляцію, викликану внутрішніми причинами і імпортовану.

- До числа внутрішніх причин інфляції належать: деформація народногосподарської структури, нарощування капіталовкладень і одночасне падіння їх ефективності, відставання галузей споживчого сектора, недоліки в механізмі грошового обігу, дефіцит державного бюджету та ін.
- До зовнішніх причин відносяться: негативне сальдо зовнішньоторговельного і платіжного балансів, несприятлива кон'юнктура на світовому ринку, наприклад, падіння цін на експортовані товари та зростання цін на імпортовану продукцію, несприятлива зміна валютного курсу.

Виділяють дві основні причини інфляції: 1) збільшення сукупного попиту і 2) скорочення сукупної пропозиції. Відповідно до причини, що обумовила зростання загального рівня цін, розрізняють два типи інфляції: інфляцію попиту та інфляцію витрат.

інфляція попиту - викликається зростанням сукупного попиту в економіці, близькій до ситуації повної зайнятості/ Зростання сукупного попиту може бути викликаний:

- або збільшенням кожного з компонентів сукупних витрат (споживчих, інвестиційних, державних і чистого експорту),
- або збільшенням пропозиції грошей.

Інфляцію попиту може викликати проведення стимулюючої податково-бюджетної чи грошово-кредитної політики з метою розширення сукупного попиту. Уряд може здійснювати витрати на соціальні цілі, неадекватні ефективності національної економіки. Спочатку така політика може бути досить ефективною. При підвищенні сукупного попиту відбудеться зниження безробіття і зростання реального національного продукту. Чому ж уряду збільшують пропозицію грошей, уявляючи собі негативні наслідки цього процесу? Справа в тому, що емісія грошей проводиться з метою фінансування дефіциту державного бюджету, що і є поясненням збільшення темпів зростання грошової маси і основною причиною високої інфляції в країнах, що розвиваються, і країнах з перехідною економікою.

При припинення штучного стимулювання зростання сукупного попиту інфляція буде припинена, але обсяг виробництва знову зменшиться.

Інфляція, викликана скороченням сукупної пропозиції (що відбувається в результаті зростання витрат), називається **інфляцією витрат**. Підвищення витрат на одиницю продукції призведе до зменшення прибутку і обсягу продукції, який фірми готові запропонувати при існуючому рівні цін. Зменшення пропозиції товарів і послуг в свою чергу викличе зростання цін. Головним джерелом інфляції витрат, є збільшення номінальної заробітної плати, цін на сировину, енергію і інфляційні очікування.

Швидке підвищення заробітної плати, яка не урівноважене відповідним зростанням продуктивності праці, збільшить витрати виробництва, скоротить пропозицію товарів і послуг, що призведе до зростання цін. Різке підвищення цін на залучені чинники виробництва (сировина, паливо, енергію), зване в економіці «шоком пропозиції», призводить до такої ж ситуації в економіці. Зростання цін на нафту і нафтопродукти, вплив погодних умов на сільське господарство, стихійні лиха, коливання курсів валют призводять до підвищення цін на залучені чинники виробництва. Зростання витрат викликає збільшення вартості життя і необхідність адекватного зміни розміру номінальної заробітної плати.

Факторами інфляції витрат є також зниження курсу національної валюти, існування монополій, структурна перебудова економіки.

В результаті поєднання інфляції попиту і інфляції витрат виникає *інфляційна спіраль*.

Головними наслідками інфляції є:

1) **Зниження реальних доходів.** доходи розрізняють *номінальні* і *реальні*. *номінальний дохід* - Це грошова сума, яку отримує людина за продаж економічного ресурсу, власником якого він є.

реальний дохід - Це та кількість товарів і послуг, яке людина може купити на свій номінальний дохід (на отриману суму грошей).

2) **Зниження купівельної спроможності грошей і «втеча від грошей».** Чим вище рівень цін, тобто чим вище темп інфляції, тим менше купівельна спроможність грошей ($1 / P$). Все більшого значення набувають реальні цінності, а не гроші. При гіперінфляції можливий крах фінансової системи (гроші перестають мати значення, і відбувається перехід до бартеру).

3) **Перерозподіл доходів і багатства.** Інфляція збагачує одних економічних агентів і збіднює інших. Доходи і багатство переміщуються:

- *від кредиторів до боржників.* Неочікувана інфляція працює як податок на майбутні надходження і як субсидія на майбутні виплати. Тому в періоди несподіваною інфляції дуже вигідно брати кредити і не вигідно їх давати.

- *від робітників до фірм.* Коли інфляція вище, ніж очікувалося, ті, хто отримує гроші в майбутньому (робочі) несуть збитки, а ті, хто платить (фірми), виграють. Коли інфляція менше, ніж очікувалося, що виграли і ті, хто програв міняються місцями.

- *від людей з фіксованими доходами до людей з нефіксованими доходами.* Люди з фіксованими доходами (наприклад, державні службовці, а також люди, що живуть на трансфертні виплати) не можуть вжити заходів щодо збільшення своїх номінальних доходів, і в періоди непередбаченої інфляції (якщо не проводиться індексація доходів) їх реальні доходи швидко падають.

- *від людей, що мають накопичення в грошовій формі, до людей, які не мають накопичень.* Реальна цінність накопичень у міру зростання темпів інфляції падає, тому реальне багатство тих людей, хто його має в грошовій формі, зменшується.

- *від літніх до молодих.* Літні страждають від непередбаченої інфляції в найбільшій мірою, оскільки, з одного боку, вони отримують фіксовані доходи, а, з іншого, вони, як правило, мають накопичення в грошовій формі.

- *від всіх економічних агентів, що мають готівку, до держави.* Від непередбаченої інфляції в певній мірі страждає все населення. Збагачується ж завжди тільки один економічний агент - держава. Випускаючи в обіг додаткові гроші (виробляючи емісію грошей), держава тим самим встановлює своєрідний податок на готівкові гроші, який називається сеньораж. Держава купує товари і послуги, а розплачується знеціненими грошима. Різниця між купівельною спроможністю грошей до емісії і після і є дохід держави від інфляції - **сеньораж**.

4) **Спотворення цінових пропорцій і рентабельності** призводить до неефективного використання ресурсів.

5) **Підвищується ризик інвестування.** З'являються вимоги більш високих прибутків і відсотків в якості плати за ризик. Виникають труднощі з довгостроковим плануванням, рішення приймають спекулятивну спрямованість.

6) Велика інфляція **послаблює позиції владних структур**, знижує довіру населення до урядових програм і заходів.

Висновок

1. Макроекономічна рівновага – явище нестабільне. Її порушення пов'язані з трьома основними причинами: циклічним розвитком економіки, неповною зайнятістю й інфляцією. Циклічність економічного розвитку – це регулярні коливання рівнів ділової активності, при яких зростання активності (виробництва) замінюється спадом, який, у свою чергу, потім замінюється зростанням. Її характеризують підйоми і спади в економіці, що періодично повторюються протягом ряду років. Такі коливання відбуваються відносно столітнього, або довгострокового тренда (умовної лінії, яка характеризує загальну спрямованість змін економічних показників).
2. Після першої світової економічної кризи 1825 року ринкова економіка з певною періодичністю зазнає спадів виробництва. Період від однієї кризи до іншої називають економічним циклом, у якому виділяють наступні фази: пік, рецесія (спад), нижча точка спаду (дно), підйом (пожвавлення).
3. Економічний цикл – об'єктивний механізм встановлення макроекономічної рівноваги, хоча і пов'язаний зі значними втратами економіки.
4. Одним із проявів макроекономічної нестабільності є існування та періодичне зростання в суспільстві безробіття. Основні типи безробіття – фрикційне, структурне та циклічне.
5. Інфляція – це двоєдиний процес загального підвищення цін і знецінення грошей. Існує два типи інфляції: інфляція попиту та інфляція пропозиції (витрат). У залежності від середньорічного темпу приросту цін розрізняють: помірну, галопуючу інфляцію та гіперінфляцію. Антиінфляційна політика включає прямі та непрямі засоби регулювання купівельної спроможності грошової одиниці.

Запитання для самоконтролю

1. Що означає циклічність розвитку економіки?
2. Що таке економічний цикл, які його види та фази?
3. У чому полягає сутність теорії «довгих хвиль»? Хто її автор?
4. Назвіть характерні риси економічної кризи.
5. Які характерні риси та особливості кризи надвиробництва і дефіцитної економіки?
6. Які види зайнятості населення ви знаєте?
7. Що таке безробіття?
8. Хто може отримати статус безробітного в Україні?
9. Які види безробіття мають постійний характер для ринкової економіки?
10. Якими показниками вимірюється безробіття?
11. У чому полягає сутність інфляції? Які види інфляції вам відомі?
12. Назвіть характерні риси інфляційних процесів в економіці України.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Мочерний С.В. Економічна теорія: Навч. посіб.- 2-ге вид., випр. й доп. –Знання, 2007.
2. Основи економічної теорії: політекономічний аспект. Підручник/ За ред. Г.Н Климка, В.П.Нестеренка. - До.: Вища школа, 2004. - 559 з.
3. Основи економічної теорії: Підручник: У 2 кн. Кн. 2: Підприємництво, маркетинг, менеджмент. Відтворення в національному та світовому господарстві / За ред. Ю.В.Ніколенка.Львів, 2004.
- 5.Фінанси. Грошовий обіг. Кредит./ Під ред. Предборського В.А. – К.: Фенікс, 2002.

Інтернет – ресурси.

- [Економічна теорія Політекономія скачати - Книгоруб.ком](#)

knigorub.com/19276-EkonompiSchna...

Калуш 2010 р Мажиналізм (від франц. marginal - граничний) - **економічна теорія**, що досліджує закономірності... При копіюванні матеріалов укажіть **ссылку**.

- - [Базилевич В. Д. \(ред.\) - Економічна теорія: Політекономія...](#)

[work.crimea.ua/file1211-down.html](#) *копія* Пошук по сайту by Google. ...

www.kmu.gov.ua- Офіційний сайт Кабінету Міністрів України

www.mfu.gov.ua- Офіційний сайт Міністерства фінансів України

www.nbu.gov.ua-Офіційний сайт Національного банку України

www.pravoznaves.com.ua- Електронна бібліотека юридичної літератури «Правознавець»/